

Taustakartoitus aihepiiriin (Raportti TP 1)

Tekijät: Mika Alhonkoski (TAMK) & Sirpa Levo-Aaltonen (TAMK)

Contents

Johdanto	1
Ohjausalan taustatietoja.....	2
<i>Desk-tutkimuksella saatu aineisto .....</i>	<i>2</i>
<i>Tekoälyn tuottama ja manuaalisesti muokattu kuvaus keskeisistä sisällöistä.....</i>	<i>2</i>
<i>Kuvaus aineiston linkittymisestä MOPO-hankkeeseen .....</i>	<i>3</i>
<i>Tekoälyn tuottama ja manuaalisesti muokattu kuvaus taustakartoituksen suhteesta MOPO-hankkeeseen .....</i>	<i>3</i>
Toimijaverkoston tarkastelua – esimerkkinä Tampere	12
Yhteenveto	12
LÄHTEET.....	13

Johdanto

Maahanmuuttaneiden ihmisen pääsyä ja hakeutumista ohjausalan koulutuksiin niin ammatillisella kuin korkeakouluasteella tulisi tukea, koska se vahvistaa yhdenvertaisuutta ja lisää monimuotoisuutta ohjauspalveluissa. Heidän kieli- ja kulttuuritietoinen osaamisensa rikastuttaa ohjaustyötä ja parantaa kykyä kohdata erilaisia asiakasryhmiä. Lisäksi maahanmuuttaneiden osallistuminen tuo arvokasta kokemustietoa koulutukseen, mikä kehittää ohjausalan ammattilaisten valmiuksia toimia moninaisissa ympäristöissä. Monikulttuurinen ohjausosaaminen on keskeistä yhteiskunnan integraation ja sosiaalisen koheesion kannalta, ja sen vahvistaminen edellyttää maahanmuuttaneiden aktiivista mukaan ottamista koulutuspoluille. Näin varmistetaan, että ohjauspalvelut vastaavat entistä paremmin yhteiskunnan monimuotoisiin tarpeisiin. (Edirmanasinghe ym., 2022; Tomlisson-Clarke, 2013.)

MOPO-hankkeen tavoitteena on ohjauksellisten valmiuksien kehittäminen maahanmuuttaneiden ohjaustyöhön haluaville sekä maahanmuuttaneiden kanssa eri ympäristössä jo työskenteleville. Tähän liittyen hankkeen yhtenä osatavoitteena on kartoittaa laajasti aihepiiriin liittyviä kehittämishankkeita sekä toimijaverkoston eri materiaaleja, mikä mahdollistaa hankkeelle hyvän ja laajan lähtökohdan esimerkiksi mikromerkkien suunnitteluun.

Aineiston oletettiin olevan erittäin monipuolista, joten tutkimukselliseksi menetelmäksi valittiin Desk-tutkimus. Desk-tutkimus mahdollistaa laajan lähestymisen aihepiiriin liittyvään aineistoon, koska esimerkiksi

muiden kehittämishankkeiden materiaalia saattaa olla hyödynnettyinä sekundaarisesti, esimerkiksi muiden luomissa osaamismerkeissä. Tämän lisäksi desk-tutkimus mahdollistaa tämän hankkeen nykytilan tarkastelun hankkeen alkuvaiheessa, vaikka lähteet ovat varsin heterogeenisiä ja niiden rajallinen kontrollointi vaatii vahvaa lähdekritiikkiä. Kokonaistavoite ei myöskään ole tehdä tieteellistä tutkimusta, vaan ennen kaikkea alustaa hankkeelle hyvä tietopohja, mikä toisaalta voi paremmin mahdollistaa myös tieteellisen tutkimuksen tekemisen hankkeen jatkovaiheissa. (Gupta, 2024.)

Tässä raportissa tarkastellaan desk-tutkimuksen tuloksia suhteessa MOPO-hankkeen tavoitteisiin. Raportti luo ytimekkään näkökulman siitä lähtötilanteesta, jota hyödyntämällä hankkeen jatkotoimenpiteet on suunniteltu ja toteutettu.

Ohjausalan taustatietoja

Tässä kappaleessa kuvataan ensin lyhyesti desk-tutkimuksella saatu aineisto ja niiden keskeiset sisällöt. Tämän lisäksi kappaleessa kuvataan saadun aineiston suhdetta MOPO-hankkeen toimintoihin ja sisällön kehittämiseen.

Desk-tutkimuksella saatu aineisto

Kerätty aineisto on monipuolinen. Se koostuu suurilta osin verkkojulkaisuista, joista osa on tieteellisiä julkaisuja (artikkeleita tai väitöskirjoja), osa raportteja sekä selvityksiä ja osa kehittämishankkeiden tuotoksia tai koulutusmateriaaleja. Tämän lisäksi aineistoon valikoitui muutama kirja. Desk-tutkimuksen kokonaiskuvaus on nähtävissä taulukossa 1.

Keskeisen sisällön kuvaukseen on hyödynnetty Microsoft 365 Copilot tekoäly-ohjelmaa. Ohjelmaa hyödynnettiin 3.12.2025 siten, että desk-tutkimuksen aineiston keskeiset sisällöt analysoitiin ensin manuaalisesti. Tämän jälkeen manuaalisesti tuotettu sisältö ohjattiin tekoälyyn, jolta pyydettiin strukturoitu kuvaus keskeisimmistä asioista. Tekoälyn tekemä kuvaus käytiin vielä läpi ja muokattiin tarvittaessa.

Tekoälyn tuottama ja manuaalisesti muokattu kuvaus keskeisistä sisällöistä

Monikulttuurinen ohjaus Suomessa rakentuu kulttuurien välisen vuorovaikutuksen, akkulturaatioprosessin tukemisen ja yhdenvertaisuuden edistämisen varaan. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjaus nähdään osana elinikäisen ohjauksen viitekehystä, jossa painotetaan urasuunnittelutaitoja, osaamisidentiteetin rakentamista ja toimintaympäristön hahmottamista. Ohjauspalvelujen kehittämisessä korostuvat monialainen yhteistyö, digitaaliset ratkaisut ja ohjausosaamisen vahvistaminen, jotta palvelut vastaavat muuttuvia osaamistarpeita.

Tutkimukset osoittavat, että maahanmuuttajataustaiset opiskelijat tarvitsevat laajaa tukea opinnoissaan, erityisesti kielitaidon kehittämisessä ja yhteisissä tutkinnon osissa. Työpaikalla järjestettävä koulutus edistää kielen oppimista ja työllistymistä, mutta sopivien työpaikkojen puute ja ohjaajien rajalliset resurssit ovat haasteita. Ohjausalan koulutuksen rakenteet tulee säilyttää eurooppalaisella tasolla, mutta täydennyskoulutuksissa on tarve kehittää erityisesti digitaalista osaamista, monikulttuurista pedagogiikkaa ja elinikäisen ohjauksen systeemistä ymmärrystä.

Euroopan unionin
osarahoittama

Kotoutumista edistävät palvelut ja ohjaus ovat lakisääteisiä, mutta käytännön toteutuksessa korostuu tarve vahvistaa ohjaajien osaamista ja resursseja. Luottamuksellinen ohjaussuhde, osallisuuden tukeminen ja asiakkaan vaikutusmahdollisuudet ovat keskeisiä tekijöitä onnistuneessa ohjauksessa. Lisäksi osaamisen tunnistaminen ja tutkintojen tunnustaminen vaativat systemaattisempia käytäntöjä ja oppilaitosten aktiivisempaa roolia.

Koulutuksen kehittämisessä nousevat esiin joustavat oppimismahdollisuudet, kuten osaamismerkkit eli microcredentialit, jotka tukevat elinikäistä oppimista ja työelämärelevanssia. Näiden toteutus edellyttää oppijälähtöisyyttä, selkeitä osaamistavoitteita ja laadunvarmistusta eurooppalaisten standardien mukaisesti.

Kuvaus aineiston linkittymisestä MOPO-hankkeeseen

Kuvauksen keskeisen sisällön suhteesta MOPO-hankkeeseen on hyödynnetty Microsoft 365 Copilot tekoäly-ohjelmaa. Ohjelmaa hyödynnettiin 4.12.2025 siten, että aiemmin kuvatut desk-tutkimuksen aineiston keskeiset sisällöt liitettiin MOPO-hankkeen tavoitteisiin. Suhteet hankkeen tavoitteisiin analysoitiin ensin manuaalisesti. Tämän jälkeen sisältö ohjattiin tekoälyyn, jolta pyydettiin strukturoitu kuvaus keskeisimmistä asioista. Tekoälyn tekemä kuvaus käytiin vielä läpi ja muokattiin tarvittaessa.

Tekoälyn tuottama ja manuaalisesti muokattu kuvaus taustakartoituksen suhteesta MOPO-hankkeeseen

MOPO-hankkeessa hyödynnetään ohjausalan osaamiskuvauksia ja kansallista viitekehystä valmentavan koulutuksen ja osaamismerkkien suunnittelussa. Sisällöissä korostetaan selkokieltä, suomen kielen kehittämistä sekä tarvittaessa englannin käyttöä tukikielenä. TOKASA-hankkeen S2-integraation pedagoginen malli tarjoaa sovellettavia ratkaisuja kielituen ja oppimisen yhdistämiseen. Valmentava koulutus vahvistaa osallisuutta ja tasa-arvoa huomioimalla opiskelijoiden moninaiset taustat, tukimuodot ja verkostot. Lisäksi painotetaan ohjausprosessien tuntemusta, monikulttuurista osaamista ja vaikuttavuuden seurantaa. Verkkokoulutukset ja olemassa olevat materiaalit integroidaan osaksi oppimista, ja ohjauskeskustelujen kehittäminen nähdään keskeisenä. Näin luodaan pohja mikromerkeille, jotka tukevat maahanmuuttaneiden polkua ohjausalan koulutuksiin.

Euroopan unionin
osarahoittama

Taulukko 1. Kuvaus tausta-aineistosta.

Lähde	Saatavuus	Lähteen muoto	Keskeinen sisältö	Linkki MOPO-hankkeeseen
eOppiva & KEHA-keskus. (2025). Ohjausosaamisen koulutuskokonaisuus. HAUS kehittämiskeskus Oy / eOppiva. Haettu 1.12.2025. https://www.eoppiva.fi/kokoelmat/ohjausosaamisen-koulutuskokonaisuus/	Verkkosivut	Verkkokoulutuksia	Kaikille avoin koulutuskokonaisuus käsittää 4 erillistä osiota: Yhdenvertainen ja tasa-arvoa edistävä ohjaus, Ohjauksella kestävään tulevaisuuteen, Ohjauskohtaaminen digitaalisissa ympäristöissä sekä Osaaminen näkyväksi ohjauksessa.	Valmentavassa koulutuksessa voidaan kertoa tällaisista valmiista koulutuksista ja ohjata opiskelijoita tekemään omaehtoisesti myös näitä verkkokoulutuksia.
ELGPN. (2016). Suuntaviivoja elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikalle ja palvelujärjestelyille. Yhteiset tavoitteet ja periaatteet EU:n jäsenmaille ja komissiolle. Jyväskylän yliopisto. ELGPN Tools No. 6. Haettu 27.3.2025. https://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/finnish/suuntaviivoja-elinikaisen-ohjauksen-toimintapolitiikalle-ja-palvelujarjestelyille-yhteiset-tavoitteet-ja-periaatteet-eu-n-jasenmaille-ja-komissiolle/view	Verkkojulkaisu	Raportti	Raportissa on tarkasteltu elinikäisen ohjauksen viitekehystä ja laadittu suuntaviivoja elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikalle ja TNO-palveluille. Raportissa tarkastellaan erikseen hallinnonalojen yhteisiä, opetushallinnon alan, työ- ja elinkeinohallinnon alan sekä erityistä tukea tarvitsevien sosiaalista ulottuvuutta. Lisäksi raportissa mainitaan ELGPN-työvälineet, joilla tuetaan suuntaviivojen soveltamista.	Valmentavassa koulutuksessa hyvä huomioida opiskelijoiden erilaiset taustat ja vahvistaa osallisuutta sekä tasa-arvoa. Tämä edellyttää osallistujien ymmärrystä monipuolisista tukimuodoista ja tarvittavista verkostoista, aktivointia osallistavaan suunnitteluun, monikulttuurista osaamista sekä ymmärrystä toiminnan vaikuttavuuden seurannasta.
Elinikäisen ohjauksen käsikirja - Katsaus elinikäisen ohjauksen valtakunnalliseen kehittämiseen 2020–2024 ja uusiin ohjaustyötä tukeviin työkaluihin. TEM oppaat ja muut julkaisut 2024:4. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-616-1	Verkkojulkaisu	Opas	Elinikäisen ohjauksen käsikirja tarkastelee elinikäistä ohjausta ja sen strategiaa sekä ohjausosaamisia (mm. ohjausalan osaamiskuvaukset), hyvän ohjauksen kriteereitä ja urasuunnittelutaitoja (ml. urasuunnittelutaitojen kansallisen viitekehyksen).	Ohjausalan osaamiskuvausta ja uraohjauksen kansallista viitekehystä hyödynnettiin avainryhmähaastatteluisa. Lisäksi sisältöjä tulisi huomioida valmentavassa koulutuksessa ja osaamimerkeissä.
EU-CONEXUS. (2023, May). Pilot framework for microcredentials (Version MS02). EU-CONEXUS. https://www.eu-conexus.eu/wp-	Verkkojulkaisu	Hanke-selvitys	Selvitys esittelee EU-CONEXUS-hankkeen kehittämän pilot-mallin microcredentialien suunnitteluun ja toteutukseen. Se määrittelee	Sisältöä hyödynnetty mikromerkkien kehittämisessä

Euroopan unionin
osarahoittama

content/uploads/2025/02/MS02-Pilot-Framework-for-Microcredentials-May-2023.pdf			rakenteet, laadunvarmistuksen periaatteet ja suositukset, joiden avulla korkeakoulut voivat tarjota lyhyitä, joustavia ja työelämärelevanttejä oppimiskokonaisuuksia. Malli korostaa oppijälähtöisyyttä, selkeitä osaamistavoitteita ja yhteensopivuutta eurooppalaisten standardien kanssa.	
HIWE-hanke. (2024). Tampereen ekosysteemi. Tampereen kansainvälisten osaajien palveluiden ekosysteemi, interaktiivinen kartta. Turun yliopisto ja Itä-Suomen yliopisto. Haettu 4.12.2025. https://www.hiwe.fi/tampereen-ekosysteemi/?lang=fi	Verkkosivu	Hanke	Hankkeessa on tarkasteltu moninaisen kansainvälisten eri aloilta tulleiden osaajien kokemuksia Suomessa. Hankkeessa on mm. listattu työkaluja osallistamiseen, tehty politiikka-analyysia ja -suosituksia ja tarkastettu neljässä kaupungissa kansainvälisten osaajien parissa toimivien tahojen ekosysteemiä.	Tampereen toimijaverkoston tarkastelua esimerkkinä. Hyödyntäminen soveltuvin osin valmentavassa koulutuksessa.
Hyria. (2024). Urasuunnittelutaitojen ohjaajan tukimateriaali. Urasuunnittelutaitojen kehittämiskokonaisuus 2024. Haettu 27.3.2025. https://www.hyria.fi/ohjaajientukimateriaali	Verkkosivu	Hanke	Hanke tehnyt urasuunnittelutaitojen osaamiskehikon, missä tarkastellaan näkökulmia yksilön sekä yksilön yhteisön ja yhteiskunnan ulottuvuuksissa. Yksilön ulottuvuudessa käsitellään itsetuntemusta, osaamidentiteetin rakentamista, oman tulevaisuuden ja muutoskyvyn tarkastelua. Yhteiskunnan ulottuvuudessa käsitellään toimintaympäristön tuntemista, vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä toimintaympäristön tulevaisuuden hahmottamista.	Hyödynnettävissä soveltuvin osin valmentavassa koulutuksessa ja osaamismerkkien sisällöissä.
Hyväri, S. & Sahonen, P. (toim.) (2021). Monikulttuurisen ohjausosaamisen kehittäminen - Virtaa ohjaukseen -koulutushankkeen tulokset. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja Diak Työelämä 22. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-378-0	Verkkojulkaisu	Hankeraportti	Raportti käsittelee monikulttuurisen ohjauksen koulutuskokeiluja ja nostaa esiin keskeiset teemat: kielitietoisuus ja saavutettavuus, moniammatillinen verkostotyö, eettisyys sekä voimavaraistava ja osallisuutta vahvistava ohjaus. Hankkeessa luotiin yhteistoiminnallisuuteen, avoimuuteen, reflektiivisyyteen ja vertaisuuteen perustuva koulutuspolku, joka vahvisti ohjaajien kielitietoisuutta, ammatillisuutta, ohjausosaamista ja verkostoitumista. Virtaa ohjaukseen -koulutuksen osa-alueina oli Kielitietoisuus ja monikielisyys ohjaustyössä (5 op), Työelämäosaaminen ja ohjaajan roolin tuntemus (5	Voidaan hyödyntää soveltuvin osin valmentavassa koulutuksessa.

			op), Voimavaralähtöinen ohjausosaaminen (5 op) ja Vapaasti valittavat ohjauksen erityiskysymykset (1–3 op).	
Kaivola, K. (2012). Maahanmuuttajan ammatillisen perustutkintokoulutuksen tukitoimien kehittäminen [opinnäytetyö Tampereen yliopisto]. https://um.fi/urn:nbn:fi:uta-1-22940	Verkkojulkaisu	Opinnäytetyö	Opinnäytetyö selvittää, miten maahanmuuttajaopiskelijoiden tukitoimia voidaan kehittää; keskeisiä keinoja ovat pariopettajuus, tukiopetus, monipuoliset materiaalit ja ammattisanojen integrointi kieliopetukseen.	Hyödynnettävissä soveltuvin osin valmentavassa koulutuksessa.
Karvi. (2025). Maahanmuuttajien koulutuspolut. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Haettu 27.3.2025. https://www.karvi.fi/fi/arvioinnit/esi-ja-perusopetus/teema-ja-jarjestelmaarvioinnit/maahanmuuttajien-koulutuspolut	Verkkosivut	Koontisivu	Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (eli Karvi) teki maahanmuuttajien koulutuspolkujen nopeuttamiseksi tehdyn uudistuksen jälkeen selvityksiä, raportteja ja suosituksia, joita verkkosivulle on koottu. Lisäksi verkkosivulla on materiaalia eri tilaisuuksista. Maahanmuuttajien perusosaamisen vahvistaminen ja koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittaminen tukevat maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittamista ja kouluttautumista kuten myös tarkasteltujen koulutusmuotojen välisen tehtäväajan selkeyttäminen.	Verkkosivun materiaaleja voidaan hyödyntää valmentavassa koulutuksessa ja mahdollisesti osaamismerkeissä.
Kasurinen, H., Vuorinen, R., Kettunen, J., Ruusuvirta-Uuksulainen, O. & Kukkaneva, E. (2024). Ohjausalan koulutus Suomessa: selvitys koulutusten rakenteista ja sisällöistä. Koulutuksen tutkimuslaitos, Raportteja ja työpapereita. https://doi.org/10.17011/ktl-rt/11	Verkkojulkaisu	Raportti	Raportissa on analysoitu erityisesti ohjauksen professioammatteihin johtavia ja ohjauksen tehtäviä eri säädöksissä määriteltyjä kelpoisuuden tuottavia korkea-asteen koulutuksia, opintoja ja tutkintoja sekä myös eri organisaatioiden järjestämiä ohjausalan täydennyskoulutuksia. Raportissa on ehdotus ohjausalan ammattilaisten viitekehyselle, minkä avulla esim. voi tunnistaa oman osaamisensa kehittämiskohteita.	Ohjausalan ammattilaisten viitekehystä on käytetty MOPO-hankkeen haastatteluiden tukena. Lisäksi viitekehystä voidaan hyödyntää soveltuvin osin valmentavassa koulutuksessa.
Kekki, M. (2024). Career Counsellors as Street-Level Integrators: Policies, Practices and Prospects [väitöskirja Itä-Suomen yliopisto]. http://um.fi/URN:ISBN:978-952-61-5240-0	Verkkojulkaisu	Väitöskirja	Tarkastelee aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa työskentelevät uraohjaajat muovaavat oman toimintansa kautta	Hyödynnettävissä valmentavassa koulutuksessa mm. ohjauskeskustelujen

			kotouttamispolitiikka. Tuloksena ohjaajien rooli tulisi olla näkyvämpää ja heitä tulisi tukea työssään.	kehittämisen näkökulmaan liittyen.
Laki kotoutumisen edistämisestä 19.4.2023/681. https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2023/681#OT0_OT8	Verkkosivu	Laki	Lain tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta ja varmistaa kotoutumista tukevien palvelujen saatavuus. Se velvoittaa tarjoamaan monialaista ohjausta ja neuvontaa sekä sisällyttämään kotoutumissuunnitelmaan kieli- ja osaamiskoulutusta. Laki korostaa selkokieltä, monikielisiä käytäntöjä, etä- ja lähiopetusta sekä valmentavan koulutuksen ja vapaan sivistystyön merkitystä.	Valmentavassa koulutuksessa lain sisältöä etenkin ohjauksen ja neuvonnan sekä opiskelun näkökulmasta on hyvä ottaa esille.
Lonka, H., Souto, A.-M., & Vehviläinen, S. (2025). Mikä on opo-asia? Nuorten tulkinnat tehostetusta henkilökohtaisesta oppilaanohjauksesta. Nuorisotutkimus, 43(1), 19–33. https://doi.org/10.57049/nuorisotutkimus.9160901	Verkkojulkaisu	Artikkeli	Artikkeli tarkastelee perusopetuksessa olevien nuorten näkökulmaa, jotka saavat henkilökohtaista tehostettua ohjausta, miten ohjaus tukee heidän koulutusvalintojensa prosessointia. Erityisesti ohjauksesta halutaan tietää nuoren toimintahorisontin kannalta eli mitä merkityksellisiä asioita käsitellään ja mitä sivutaan. Analyysin mukaan erityisesti sosiaalisiin suhteisiin sekä sosiaalisten erojen kysymyksiin ja eriarvoisuuksien kysymyksiin liittyvät teemat jäävät ohjauksen ulkopuolelle, vaikka ohjaus on holistista.	Hyödynnettävissä valmentavassa koulutuksessa ja osaamismerkeissä.
Metsänen, R. (2000). Monikulttuurinen ohjaus. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.), Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. (180–195). PS. Kustannus.	Kirja	Artikkeli	Artikkelissa tarkastellaan monikulttuurista ohjausta käsitteenä ja käytännössä sekä myös kulttuuria käsitteenä. Lisäksi syvennytään akkulturaatioprosessiin, jolla tarkoitetaan uuteen kulttuuriin sopeutumista ja siihen liittyvää yksilön muutosprosessia. Maahanmuuttajien ohjaus opintojen puitteissa voidaan määritellä monikulttuuriseksi ohjaukseksi.	Hyödynnettävissä soveltuvin osin osaamismerkkien sisältöihin, nimien pohdintaan sekä valmentavan koulutuksen sisältöön.
OECD. (2021). Quality and value of micro-credentials in higher education. OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/09/quality-and-value-of-micro-credentials-in-higher-education_7fed52e/9c4ad26d-en.pdf	Verkkojulkaisu	Raportti	Raportti tarkastelee microcredentialien nopeaa kasvua, jota vauhditti COVID-19-pandemia. Raportti analysoi, miten korkeakoulut näkevät microcredentialien tulevaisuuden ja millaisia	Sisältöä hyödynnetty mikromerkkien kehittämisessä

			politiikkatoimia on käynnistetty niiden integroimiseksi osaksi korkeakoulutusjärjestelmiä. Lopuksi se arvioi microcredentialien tarjoamia mahdollisuuksia ja haasteita sekä niiden vaikutusta koulutus- ja työmarkkinapolitiikkaan	
OKM. (2025). Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Haettu: 3.12.2025. https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM069:00/2021	Verkkosivu	Hanke	Palvelukokonaisuuden tavoitteena on tukea siirtymää koulutuksessa ja työelämässä digipalveluin, parantaa palveluketjuja ja toimintamalleja, tarjota tietoa osaamisesta, kohdentaa koulutusta, edistää tiedolla johtamista ja tehostaa hallinnon palveluja.	Hankkeelle taustatiedoksi ja digitaalisuuden huomiointi soveltuvin osin valmentavassa koulutuksessa.
OKM. (3.4.2025). Osaamispolku-palvelun webinaari. Opetus- ja kulttuuriministeriö. https://okm.fi/tapahtumat/2025-04-03/osaamispolku-palvelun-webinaari	Verkkosivu	Webinaari	Osaamispolku-palvelun esittely. Ohjaajille tulee tarjolle kattavasti koostettua ohjausalaan liittyvää tietosisältöä, työkaluja ohjaukseen sekä tietoa ohjaajien ammatilliseen kehittymiseen. Palveluun on tulossa oma osionsa myös tukea maahanmuuttajien ohjaukseen ja neuvontaan.	Tulevaisuudessa tiedotettava sivustosta valmentavan koulutuksen yhteydessä.
Onikki-Rantajääskö, T. (2024). Suomi osallisuuden kielenä. OKM:n julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:20. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-141-0	Verkkojulkaisu	Selvitys	Suosittelaa monikielistä koulutusta ja käytänteitä, jotka vahvistavat kiinnittymistä suomalaiseen työelämään sekä tukevat suomen kielen asemaa digipalveluissa, koulutuksessa ja työpaikoilla.	Osaamismerkeissä ja valmentavassa koulutuksessa tulisi käyttää selkokieltä sekä valmentavassa koulutuksessa tukea suomen kielen kehittymistä.
OPH. (2025). Aikuisten perustietojen osaamismerkkien pilotointi. Jatkuvan oppimisen Haettu: 4.12.2025. https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/aikuisten-perustaitojen-osaamismerkkien-pilotointi	Verkkosivut	Hanke	Aikuisten perustaitojen osaamismerkkien pilotointi (eli APPI) -hanke kansanopistoissa liittyy jatkuvan oppimisen kehittämishankkeisiin. Hankkeessa luodaan koulutusmateriaalia KAPOS-merkkien (eli Kansalliset perustaitojen osaamismerkit ePerusteissa https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/osaamismerkit?q=uary) osaamisperustaisia koulutuksia varten.	Benchmarkkausta osaamismerkkien kanssa.
Osaamispolku. (2025). Osaamispolku-palvelun nettisivut. Haettu 4.12.2025. https://osaamispolku.fi/fi	Verkkosivut	Palvelukokonaisuus	Osaamispolku-nettisivut ovat tulossa 2026 alkuvuodesta ja nyt on näkyvissä beta-sivut. Osaamispolku-palvelusivut ovat koulutus- ja urasuunnittelun, osaamisen ja työllistymisen tueksi. Kohderyhmänä ovat ohjaajat, ura- ja	Tulevaisuudessa tiedotettava sivustosta valmentavan koulutuksen yhteydessä.

			koulutusvalintoja tekevät, työelämätoimijat ja eri hallinnonalojen asiantuntijat sekä kaikille ura- ja koulutusvalintoja pohtiville ja tekeville.	Sivuston beta-testausversio näkyvässä verkossa loppuvuoden 2025 aikana. Sivusto käytettävissä alkuvuodesta 2026.
Shemeikka, R., Schmidt-Thomé, K., Harkko, J., Paavola, J-M., Raunio, M., Alanko, L., Björk, A., Kettunen, P., Kouvonon, A., Pitkänen, S., Ramadan, F., Varjonen, S., Vuorento, M., Kuntoutussäätiö, Demos Helsinki, Helsingin yliopisto, Oxford Research & Siirtolaisinstituutti. (2021). Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:29. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-358-6	Verkkajulkaisu	Raportti	Tutkimuksessa nostaa esiin maahan muuttaneiden koulutus- ja työllistymispolkujen kehitystarpeita. Tuloksien mukaan pitäisi parantaa kotoutumista systematisoimalla osaamisen kartoitus, kehittämällä joustavia palveluja ja koulutusta, vahvistamalla tiedonvaihtoa ja asiakasosallisuutta sekä tukemalla työllistymistä ja työnantajia.	Voidaan hyödyntää soveltuvin osin valmentavassa koulutuksessa.
Souto, A-M. (2011). Arkipäivän rasismi koulussa: etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten ryhmissuhteista. [väitöskirja Itä-Suomen yliopisto] Nuorisotutkimusseura. https://primo.uef.fi/permalink/358FIN_UOEF/lhgntu/alma997438733705966	Kirja	Väitöskirja	Väitöskirjassa tutkitaan koulun monikulttuurisia luokkia yleissivistävässä koulussa. Tarkastelee suomalaisnuorten ja maahanmuuttajanuorten ryhmissuhteita ja keskinäisiä jännitteitä sekä miten koulu tunnistaa omia rasismia purkavia käytäntöjään tai ylläpitäviä käytäntöjään.	Hyödynnettävissä soveltuvin osin valmentavassa koulutuksessa ja osaamismerkeissä.
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2024). Verkkokoulutus antirasismista ammattilaisille. Haettu 2.12.2025. https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/verkkokoulutus-antirasismista-ammattilaisille	Verkkosivut	Verkkokoulutus	Monipuolinen verkkokoulutus antirasismista ammattilaisille. Koulutus sisältää laajan tietopaketin rasismin vastaiseen työhön ja sen tavoitteena on vähentää etnistä syrjintää ja rakenteellista rasismia.	Valmentavassa koulutuksessa voidaan kertoa tällaisesta valmiista koulutuksesta ja ohjata opiskelijoita tekemään omaehtoisesti myös tämä verkkokoulutus.
TOKASA-hanke. (2025). Toiminnallisesti kaksikielinen sairaanhoitajakoulutus (TOKASA) -hankkeen nettisivut. Haettu 27.3.2025. https://www.tokasa.fi/	Verkkosivut	Hanke	TOKASA-hankkeessa on kehitetty kaksikielistä koulutusta, on tehty S2-integraation pedagoginen malli, mikä on geneerinen malli eri koulutusaloille.	Valmentavassa koulutuksessa tukikielensä voisi olla englanti, vaikka koko koulutus olisi

Euroopan unionin
osarahoittama

				suomeksi. TOKASA-hankkeen S2-integraation pedagogista mallia voisi hyödyntää soveltaen MOPO-hankkeen valmentavaan koulutukseen.
Valkola, E. (2020). Nuorten maahanmuuttajien osallisuus ja sen edistäminen ohjauksella. [opinnäytetyö Jyväskylän yliopisto]. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202006104101	Verkkojulkaisu	Opinnäytetyö	Tarkastelee nuorten maahanmuuttajien osallisuuden kokemuksia. Lisäksi hän tarkastelee heitä ohjanneiden valmentajien kokemuksia nuorten osallisuuden edistämisestä ja sen haasteista. Merkitykselliseksi asioiksi osallisuuden edistämiseksi nousi mm. luottamuksellinen suhde ohjaajan kanssa, nuorten mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään, läheiset ihmiset ja ystävät. Haasteiksi koettiin mm. kotoutumisprosessin hitaus ja epävarmuus tulevaisuudesta, koulutuspaikkoihin ja töihin pääseminen sekä uusiin ihmisiin tutustumisen vaikeus.	Hyödynnettävissä soveltuvin osin valmentavassa koulutuksessa.
Varjo, J., Helander, J., Kalalahti, M. & Murto, V. (2024). Elontila: Elinikäisen ohjauksen kansallinen arviointi 2023–2024. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:42. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-774-8	Verkkojulkaisu	Arviointitutkimus	Raportissa on kuvattu suomalaisen elinikäisen ohjauksen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden (TNO) kokonaisuutta sekä on arvioitu sen toimivuutta. Tutkijat suosittelevat mm. monialaista yhteistyötä, painopistealueeksi urasuunnittelu, digitaalisuuden hyödyntämistä sekä ohjausosaamisen kehittämistä ohjausalan muuttuviin osaamistarpeisiin.	Osaamismerkeissä ja valmentavassa koulutuksessa hyvä huomioida arviointitutkimuksesta nousseita asioita mm. ohjausprosessien tuntemus ja näkyvyys.
Venaruzzo, L., & Diaz, C. (2025). A learner experience framework for microcredential design and online learning. Distance Education, 46(1), 77–94. https://doi.org/10.1080/01587919.2024.2442018	Verkkojulkaisu	Tieteellinen julkaisu	Artikkeli tarkastelee microcredentialien merkitystä joustavina oppimismahdollisuuksina ja korostaa, että niiden onnistunut toteutus edellyttää opiskelijakokemuksen huolellista suunnittelua. Venaruzzo ja Diaz esittävät Learner Experience -kehiksen, joka painottaa urasuuntautuneisuutta, taitojen käytännön soveltamista ja itseohjautuvuuden tukemista. Keskeisiä elementtejä ovat työelämärelevantit case-tehtävät, reflektiota edistävät aktiviteetit sekä joustavat aloitusmahdollisuudet,	Sisältöä hyödynnetty mikromerkkien kehittämisessä.

Euroopan unionin
osarahoittama

			jotka lisäävät motivaatiota ja verkostoitumista. Kehyksen tavoitteena on rakentaa oppimiskokemus, joka tukee elinikäistä oppimista ja vahvistaa verkko-opiskelutaitoja.	
Venemies, A. (2007). Maahanmuuttajaopiskelijoiden ohjaustarpeet ammatillisessa peruskoulutuksessa. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä [opinnäytetyö Jyväskylän yliopisto]. https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2007684	Verkojulkaisu	Opinnäytetyö	Opinnäytetyö tarkastelee maahanmuuttajaopiskelijoiden ohjaustarpeita ammatillisessa koulutuksessa ja jakaa ohjauksen opintojen sujumiseen ja elämänhallintaan. Haasteita tuovat kielitaito, kulttuurierot sekä sopeutuminen ja sosiaalisten suhteiden luominen. Opiskelijat tarvitsevat tukea arjen käytänteissä, lukujärjestyksessä, tilojen hahmottamisessa ja koulutukseen hakeutumisessa.	Sisältöä hyödynnettävissä soveltuvin osin valmentavassa koulutuksessa.

Toimijaverkoston tarkastelua – esimerkkinä Tampere

Toimijaverkoston tarkastelussa keskitytään HIWE-hankkeessa (HIWE 2024) Itä-Suomen yliopiston ja Turun yliopiston kuvaaman Tampereen kansainvälisten osaajien palveluiden ekosysteemiin. Tämä ekosysteemi on kuvattu interaktiivisen kartan muotoon, mikä havainnollistaa moniulotteisesti laajan toimijakentän.

Tampereen ekosysteemi koostuu monitoimijaisesta verkostosta, joka tukee kansainvälisten osaajien kotoutumista ja työllistymistä. Kaupunki toimii pääkoordinaattorina ja vastaa kansainvälisen osaamisen palvelukokonaisuudesta sekä työllisyyspalveluista. **International House Tampere** kokoaa keskeiset palvelut, kuten **Maahanmuuttajien osaamiskeskukseen ja monikielisen neuvonnan**, ja sen toimijoita ovat mm. **Tampereen kaupunki, ammatillinen toinen aste, Kela, korkeakouluyhteisö ja TE-palvelut**. Koulutusorganisaatiot ja yritykset tukevat osaajien työllistymistä ja opiskelua tiiviin yhteistyön ja kehitysprojektien kautta. **Kolmannen sektorin** järjestöt, yhdistykset ja verkostot tarjoavat lisätukea kotoutumiseen ja kulttuuriseen vuorovaikutukseen. **Maahanmuuttajaneuvosto** edistää palvelujen kehittämistä ja toimii syrjinnän ehkäisyssä, vaikka sillä ei ole päätösvaltaa. Ekosysteemi nojaa strategiaan tavoitteisiin, kuten kansainvälisen houkuttelevuuden lisäämiseen ja yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Yhteenveto

Tämän raportin tarkoituksena on kuvata tausta-aineiston kartoitusta MOPO-hankkeen vaiheisiin, joissa keskitytään osaamismerkkien (microcredential) sekä valmentavan koulutuksen kehittämisiin. Kartoitus on tarkoituksella laaja, jotta hyödynnettävä tietopohja on mahdollisimman monipuolinen. Kokonaisuutena tämän raportin tietoja hyödynnetään koko MOPO-hanke työryhmän sekä sen sidosryhmien kesken avoimesti ja laajasti.

LÄHTEET

- Edirmanasinghe, N. A., Attia, M., Brant-Rajahn, S., & Staton, A. R. (2022). Working with immigrant children in schools: Applying a multi-tiered approach. *Journal of Child and Adolescent Counseling*, 8(2), 59–71. <https://doi.org/10.1080/23727810.2022.2074771>
- ELGPN. (2016). Suuntaviivoja elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikalle ja palvelujärjestelyille. Yhteiset tavoitteet ja periaatteet EU:n jäsenmaille ja komissiolle. Jyväskylän yliopisto. ELGPN Tools No. 6. Haettu 27.3.2025. <https://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/finnish/suuntaviivoja-elinikaaisen-ohjauksen-toimintapolitiikalle-ja-palvelujarjestelyille-yhteiset-tavoitteet-ja-periaatteet-eu-n-jasenmaille-ja-komissiolle/view>
- Elinikäisen ohjauksen käsikirja - Katsaus elinikäisen ohjauksen valtakunnalliseen kehittämiseen 2020–2024 ja uusiin ohjaustyötä tukeviin työkaluihin. TEM oppaat ja muut julkaisut 2024:4. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-616-1>
- eOppiva & KEHA-keskus. (2025). Ohjausosaamisen koulutuskokonaisuus. HAUS kehittämiskeskus Oy / eOppiva. Haettu 1.12.2025. <https://www.eoppiva.fi/kokoelmat/ohjausosaamisen-koulutuskokonaisuus/>
- EU-CONEXUS. (2023, May). Pilot framework for microcredentials (Version MS02). EU-CONEXUS. <https://www.eu-conexus.eu/wp-content/uploads/2025/02/MS02-Pilot-Framework-for-Microcredentials-May-2023.pdf>
- Gupta, R. K. (2024). Ensuring methodological and theoretical rigor in desk research. *Academia.edu*. Saatavilla https://www.academia.edu/126220058/Ensuring_Methodological_and_Theoretical_Rigor_in_Desk_Research
- HIWE-hanke. (2024). Tampereen ekosysteemi. Tampereen kansainvälisten osaajien palveluiden ekosysteemi, interaktiivinen kartta. Turun yliopisto ja Itä-Suomen yliopisto. Haettu 4.12.2025. <https://www.hiwe.fi/tampereen-ekosysteemi/?lang=fi>
- Hyria. (2024). Urasuunnittelutaitojen ohjaajan tukimateriaali. Urasuunnittelutaitojen kehittämiskokonaisuus 2024. Haettu 27.3.2025. <https://www.hyria.fi/ohjaajientukimateriaali>
- Hyväri, S. & Sahonen, P. (toim.) (2021). Monikulttuurisen ohjausosaamisen kehittäminen - Virtaa ohjaukseen -koulutushankkeen tulokset. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu Diak Työelämä 22. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-378-0>
- Kaivola, K. (2012). Maahanmuuttajan ammatillisen perustutkintokoulutuksen tukitoimien kehittäminen [opinnäytetyö Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-22940>
- Karvi. (2025). Maahanmuuttajien koulutuspolut. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Haettu 27.3.2025. <https://www.karvi.fi/fi/arvioinnit/esi-ja-perusopetus/teema-ja-jarjestelmaarvioinnit/maahanmuuttajien-koulutuspolut>
- Kasurinen, H., Vuorinen, R., Kettunen, J., Ruusuvirta-Uuksulainen, O. & Kukkaneva, E. (2024). Ohjausalan koulutus Suomessa: selvitys koulutusten rakenteista ja sisällöistä. Koulutuksen tutkimuslaitos, Raportteja ja työpapereita. <https://doi.org/10.17011/ktl-rt/11>
- Kekki, M. (2024). Career Counsellors as Street-Level Integrators: Policies, Practices and Prospects [väitöskirja Itä-Suomen yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-5240-0>
- Laki kotoutumisen edistämisestä 19.4.2023/681. https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2023/681#OT0_OT8
- Lonka, H., Souto, A.-M., & Vehviläinen, S. (2025). Mikä on opo-asia? Nuorten tulkinat tehostetusta henkilökohtaisesta oppilaanohjauksesta. *Nuorisotutkimus*, 43(1), 19–33. <https://doi.org/10.57049/nuorisotutkimus.9160901>
- Microsoft. (2025). *Copilot* [Generatiivinen tekoälytyökalu/Organisaatiolisenssillä]. <https://copilot.microsoft.com>
- Metsänen, R. (2000). Monikulttuurinen ohjaus. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.), Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. (180–195). PS Kustannus.
- OECD. (2021). Quality and value of micro-credentials in higher education. OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/09/quality-and-value-of-micro-credentials-in-higher-education_7fef52e/9c4ad26d-en.pdf

OKM. (2025). Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Haettu: 3.12.2025.
<https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM069:00/2021>

OKM. (3.4.2025). Osaamispolku-palvelun webinaari. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://okm.fi/tapahtumat/2025-04-03/osaamispolku-palvelun-webinaari>

Onikki-Rantajääskö, T. (2024). Suomi osallisuuden kielenä. OKM:n julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:20.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-141-0>

OPH. (2025). Aikuisten perustietojen osaamismerkkien pilotointi. Jatkuvan oppimisen Haettu: 4.12.2025.
<https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/aikuisten-perustietojen-osaamismerkkien-pilotointi>

Osaamispolku. (2025). Osaamispolku-palvelun nettisivut. Haettu 4.12.2025. <https://osaamispolku.fi/fi>

Shemeikka, R., Schmidt-Thomé, K., Harkko, J., Paavola, J.-M., Raunio, M., Alanko, L., Björk, A., Kettunen, P., Kouvonen, A., Pitkänen, S., Ramadan, F., Varjonen, S., Vuorento, M., Kuntoutussäätiö, Demos Helsinki, Helsingin yliopisto, Oxford Research & Siirtolaisinstituutti. (2021). Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:29. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-358-6>

Souto, A.-M. (2011). Arkipäivän rasismi koulussa: etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten ryhmäsuhteista. [väitöskirja Itä-Suomen yliopisto] Nuorisotutkimusseura.
https://primo.uef.fi/permalink/358FIN_UOEF/lhgntu/alma997438733705966

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2024). Verkkokoulutus antirasismista ammattilaisille. Haettu 2.12.2025.
<https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/verkkokoulutus-antirasismista-ammattilaisille>

TOKASA-hanke. (2025). Toiminnallisesti kaksikielinen sairaanhoitajakoulutus (TOKASA) -hankkeen nettisivut. Haettu 27.3.2025.
<https://www.tokasa.fi/>

Tomlinson-Clarke, S. M. (2013). *Multicultural counseling competencies: Extending multicultural training paradigms toward globalization*. In *Ideas and research you can use: VISTAS 2013*. American Counseling Association. Saatavilla osoitteessa
http://counselingoutfitters.com/vistas/VISTAS_Home.htm

Valkola, E. (2020). Nuorten maahanmuuttajien osallisuus ja sen edistäminen ohjauksella. [opinnäytetyö Jyväskylän yliopisto].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202006104101>

Varjo, J., Helander, J., Kalalahti, M. & Murto, V. (2024). Elontila: Elinikäisen ohjauksen kansallinen arviointi 2023–2024. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:42. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-774-8>

Venaruzzo, L., & Diaz, C. (2025). A learner experience framework for microcredential design and online learning. *Distance Education*, 46(1), 77–94. <https://doi.org/10.1080/01587919.2024.2442018>

Venemies, A. (2007). Maahanmuuttajaopiskelijoiden ohjaustarpeet ammatillisessa peruskoulutuksessa. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä [opinnäytetyö Jyväskylän yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2007684>